

van den diep-verreeden meester. Soms hooren we trouwens in zijn gedichten den klank van Gezelle's vers.

Zoo in het dichtje:

'k Minne den vogel, die vliegt en vliegt
zonder te vragen waarheen!
'k Minne den wind, die waait en wiegt
zonder te weten waarheen!
'k Minne de bloem, die buigt en nipt
zonder te zien alwaar...
Biddend zucht mijn hert — en het zwijgt:
of ik een bloemeken waar!

Wel missen we hier die wondere muzikaliteit, die Gezelle's poëzie zoo betoverend maakt, maar er is toch in den gang en den bouw iets, dat aan Gezelle herinnert. En zulk een overeenkomst vinden we herhaaldelijk.

Toch is Van Oye niet een mat navolger van den meester, zonder eigen inspiratie. Dat leeren we uit een gedichtje van Gezelle zelf.

In een van zijn bundels zegt hij n.l. tot zijn leerling dit:

Ik heb u kind gekend,
u knape en man zien worden;
ik heb u 't woordenzweerd
en zien en helpen gorden:
't verrast mij niet, 't verheugt
dat ik met lauwerblaau
uw zegepraalend beeld
gekroond zie voor mij staan.
Gekroond zoo niet met wat
snelkroonende andren vlechten,
gekroond met 't geen gij zelf
gewonnen hebt al vechten;
gekroond met eigen moed,
volherding en dat één,
dat gij zijt, Dichter, gij
mijn kind, gij zelve alleen!

Hier blijkt ook duidelijk de waardeering, die Gezelle had voor Van Oye's werk, als diens eigen werk.

Bovendien, er was een groot verschil tusschen den meester en den leerling. Gezelle was niet een droomer, maar een scherp opmerker, wien de schoonheid van het kleinste natuur-leven opviel en die aan geen enkele openbaring van het scheppingswonder voorbijging. Van Oye daarentegen was wel een droomer; tot hem sprak meer de algemeene impressie van de natuur en daar rondom spinnen zich zijn eigen gedachten en gevoelens. Hij leefde niet, als Gezelle, in het concreet aanschouwen, maar in zijn eigen, ideale wereld. „Al wat er van de wezenlijke wereld in hem binnendringt", schreef Verriest, „wordt herschapen, hervormd, omkransd, ompereld door zijn fantazij, die naar boven wil, omhoog, in zijne ideale wereld."

Dit groote verschil stempelde natuurlijk ook de poëzie zelf. Gezelle's dichtjes zijn altijd scherp-onleidend: ze beelden de werkelijkheid; Van Oye's poëzie is veel minder doorzichtig, omdat ze niet de natuur, maar zijn natuur weerspiegelen. „Daarom hangt een droom", zegt Verriest tekenend, „Hij dicht zijn zelve; — zoo hij is. Zijn binnenste doet hij weerklinken in zijn vers".

Heel duidelijk komt dit b.v. uit in Van Oye's bundel „Vonken en stralen". Deze bevat gedichten uit den tijd toen Van Oye als medicus aan het front verkeerde, in den Fransch-Duitschen oorlog van 1870. En daarin voert de boventoon zijn fantasie, zijn droom, ondanks het feit, dat hij midden in de meest rauwe werkelijkheid leeft.

Van Oye's poëzie is dus vóór alles persoonlijk van karakter. Dit verschil met Gezelle's kunst heeft uiteraard ook den invloed van heider werk bepaald. Gezelle is geweest en steeds meer geworden de christelijke dichter bij uitnemendheid, van betekenis voor alle tijden en elk geslacht — Van Oye's werk bleef tot een bepaalden kring beperkt en draagt het stempel van een bepaalde periode. Maar als zodanig is die poëzie dan ook zeker van waarde. Ze weerspiegelt den Vlaamschen geest, die in den droomer leefde, en is, ook wat haar religieusen inhoud aangaat, Vlaamsche-kunst van het goede soort.

Daarom gedanken wij in den overledene een man, die, zeker in de eerste plaats een figuur van historische betekenis is geweest, maar toch ook stellig kunstenaar; „geen volksbekende, geen volksbeminde dichter", zegt Verriest, „maar een dichter".

C. T.

PERS-SCHOUW.

Onbevredigende bevrediging.

Indien de ernstige menschen onder de aanhangers van Dr Geelkerken kennis nemen van de zeer breede argumentatie, die de tegen zijn anti-kerkelijke actie zich keerende pers tegen zijn standpunt ontwikkelt, en daarnaast zich eens de vraag voorleggen, hoe op al die dingen geantwoord wordt door hem en zijn pers, dan moeten zij hun indruk in het allergunstigste geval wel samenvatten in het woord „onbevredigende bevrediging". Want er wordt niet veel gedaan aan ernstige weerlegging. Prof. Lindeboom schrijft in „De Wachter":

Van al de lange redeneeringen van Dr Geelkerken c.s. is dit zeer opmerkelijk, en voor geheel die „bezwaaarden"-beweging waarlijk kenmerkend, dat daarin ont-

breekt elke poging tot weerlegging van het Dogmatisch-Exegetisch Rapport, door de Synode met algemeene instemming aanvaard.

In gehijken zin vraagt Dr Kouwenhoven in het „Leidsch Kerkbl.":

Worden de argumenten dezer verschillende schrijvers nu door bezwaard en of anderen weerlegd? Wordt stelling tegenover stelling geponeerd, en met deugdelijke argumenten gestaafd? Hoogstens bemerkt ge dit op een enkel kerkrechtelijk punt, waarin wederzijds met een beroep op verschillende citaten van prof. Rutgers en anderen gewerkt wordt. Maar overigens redeneert en schrijft men langs elkander heen. Elke week komt men weer met dezelfde punten aandragen, alsof die nog nooit tegengesproken zijn.

Ja, wel het kerkrecht. Heden de wijsbegeerte, morgen het Oostersch licht, overmorgen het kerkrecht. Vandaag Kant, morgen Jeremias, overmorgen Voetius.

„Doch de gemeente late zich door dit alles niet van de wijs brengen."

Zij luistere naar de stem van de „Amst. Kerkbl.":

Maar hoofdzak is en blijft de groote vraag inzake de afwijking van de Belydenis, waaraan dr Geelkerken schuldig staat met alle anderen, die zich nevens hem stellen tegenover de Synode van Assen.

Dat blijft de zaak, die door ons op den voorgrond moet worden geplaatst, omdat het daarbij gaat om het fundamentele artikel in onze kerken.

Laat een ieder dat wel in het oog houden. Met eene zeer begrijpelijke taktiek zoekt men dit te verdoezelen.

Niet graag zou ik ieder, die over het kerkrecht spreekt, van het volgen van een zekere „tactiek" verdenken. Maar dat er bij meer dan één wel zoo iets is, valt m.i. kwalijk te loochenen. Terwijl men begon met exegese en Schrift, daar is nu alles kerkrecht und kein Ende.

Maar wezenlijk bezwaard kunnen toch niet zoo gauw tevreden gesteld worden? Zij zullen niet graag op punt 2 overgaan, als punt 1 niet eerst afgehandeld is. Ik stel me voor, dat de ernstige bezwaarders zeer onbevredigd zullen zijn, omdat, die hen leiden, altijd weer wat nieuws aansnijden, zonder eerst de argumenten over de andere, voorgaande kwesties, te beantwoorden.

Niets nieuws onder de zon.

Hoezeer evenwel de bestrijding der Synode van den hak op den tak springt, één ding blijft iedereen dag weerkeeren: de Synode is ROOMSCH.

Dat woord past te allen dage; want het komt zoowel bij de leerstellige vraag te pas (traditie, binding, vaststelling van exegese, afkondiging van een nieuw dogma) als bij de kerkrechtelijke vraagpunten (hiërarchie, inquisitie, machthebbers etc.).

„Niets nieuws onder de zon", zegt nu daaromtrent Prof. Kuyper in „De Heraut":

Ook Deputaten, die door de Generale Synode van Assen werden aangewezen om van advies te dienen, wanneer Kerkeraden of Classen zich in moeilijkheden bevonden in verband met de quaestie-Geelkerken, hebben dit wel ondervonden. Hoewel die Deputaten niet anders te doen hadden dan raad te geven en de besluiten der Synode toe te lichten, werden ze al spoedig voorgesteld als drie Groot-Inquisiteurs, die Nederland doortrokken om op ketterijacht te gaan. Zelfs spraken van erger dan de Spaansche inquisitie, een overdrijving die het pikante van de vergelijking wel iets deed te loor gaan. Want van de folterbanken, waarmede de Spaansche inquisitie de verdachten tot bekentenis dwong, en van de schavotten en brandstapels, waartoe de ketteren veroordeeld werden, kon toch in ernst niet worden gesproken. Heel veel zullen Deputaten zich van deze beschuldiging dan ook wel niet hebben aangetrokken. Want nieuw is ze niet. De libertijnen, die van geen leertucht in de Kerk wilden weten, hebben drie eeuwen geleden precies dezelfde beschuldiging tegen onze Kerken ingebracht. Het ins inquisitienis, het recht van onderzoek of een predikant wel trouw was aan de Belydenis, kreten ze uit voor een „vernieuwing der Spaansche Inquisitie". „Zulk een woord, merkt Dr H. Schokking op in zijn „De leertucht in de Gereformeerde Kerk in Nederland" blz. 276, sloeg dan in; hij het groote publiek kon zulk een gepeperde uitdrukking dienst doen om het streven der kerkelijke vergaderingen verdacht te maken." Maar, zoo laat hij er op volgen, „de kerk liet zich daardoor niet van haar stuk brengen en hield vol, dat zij 't recht had omtrent de leer harer eigen dienaren zich te vergewissen."

En wederom: „niets nieuws onder de zon", merkt Dr Douma van Britsum op in het „Gron. Kbl.", als hij spreekt over Balthasar Bekker en diens: „De Vaste Spyse der Volmaakten" (1670):

De voorrede van het boek was ook niet bepaald vrouwenwekkend. Daarin geeft Bekker van de rechtzinnige theologen, met verven die nog wel gebruikt worden, het volgende niet vleiende portret: „(sy) 't hert niet hebben om enige spreuk of leere der H. Schrift anders uit te leggen, als na de regelen van hunne Scholastique... Theologie... soo dwingense den sinder Schriften na hun eigen hoofd... Maar die beter gevoelen, die beklagen deswegen den staat der kerken, dat men so doende plat uit op syn paapsch de Gereformeerde Leere drijft: want van den beginne ist also niet geweest. Men plagh 't seer euvel te nemen, dat die van de Roomsche Kerke d' Oudvaders, de Canones, en d' Autoriteit der Kerke, en de samenstemminge van de menigte tot regelen namen, om de H. Schrift uit te leggen. Maar nu doen dat d' onsen ook al flijntjes na". Inderdaad, er is niets nieuws onder de zon. De bezwaarders

over de Asser besluiten kunnen 't Bekker niet verbeteren.

Roomsch, paapsch, pauselijk. „Niets nieuws onder de zon".

Van Schokking, Kromsigt, Hoedemaker, Haitjema.

We hoorden zooveel, hoe Prof. Kuyper een gepeperd woord van Dr Schokking aanhaalde. Het klonk nogal leertuchtelijk en lachte wat om de klacht over pauselijke Synodes. Wie nu evenwel hopen mocht, dat de naam Schokking kalmeerder werken zou op de thans op Assen vergramde geestverwanten van Dr Schokking, vergist zich grootelijks. Prof. Haitjema b.v. weet heel secuur, dat Assen het Schriftgezag heeft aangerand en Dr Kromsigt verzekert, dat Assen ook te ver ging. Laatsigemoede heeft zelfs een vraag aan de Synode; het adres van de vraag komt er minder op aan. Hij geeft het volgende raadsel op (in „De Geref. Kerk"):

Met het oog daarop zouden we reeds nu tot hen, die zich zoo gaarne op „de zintuigelijke waarneming" beroepen (de empiristen en rationalisten dus, die alleen leven bij de breedtelijn en niet, of althans niet genoeg naar onze meening, bij de dieptelijn) en die ook zoovele vragen hebben gesteld aan Dr Geelkerken, deze vraag eens willen richten:

Kunt gij, die het zoo precies weet, ons ook zeggen, of in de boomen van het Paradijs ook doode takken zijn geweest en verdorde bladeren, zooals wij die in de ons omgevende, „zintuiglijk waarneembare" boomen opmerken?

Willen onze lezers vast eens over deze vraag nadenken? We hopen haar op onze reorganisatievergadering ter sprake te brengen. Ieder voelt wel, naar we meenen, de portie ervan. We doen haar heusch niet voor de aardigheid alleen.

Verscheiden lezers vragen mij, hier over te schrijven. Ik antwoord: laat Dr Kromsigt maar vragen. Denk ik aan Prof. Buytendijk, dan zeg ik: (‘t is ook maar een „vraag") is 't soms ressentiment? Toornen de heeren tegen Assen, om te ontkomen aan het knagend verwijt, dat ze zelf niets anders kunnen geven? En denk ik aan Dr Lingbeek, die de trouwe broeders in de Herv. Kerk vergelijkt met den leeuw, die in het net verward is, en die nu maar hopen moet op de ratten, die het net zullen stuk knagen, dan vraag ik: is 't misschien weer ressentiment, omdat de ratten zelfs nog te langzaam knagen?

Zoo staan daar Prof. Haitjema, die Assen om dogmatische redenen een wereldsche vergadering vindt, en Dr Kromsigt, die het om kerkrechtelijke redenen ook zoo ziet. Prof. Haitjema heeft althans, zooals onze lezers weten, de manier, waarop in Assen geargumenteed werd, „wereldsch" genoemd in het slot van zijn studie over Barth. Prof. Grosheide nu haalt Hoedemaker er bij, in zijn recensie in „De Heraut":

Met dat laatste hoofdstuk, getiteld: „Karl Barth en de theologie in Nederland", ben ik het minst eens. Dat komt natuurlijk, omdat Haitjema Hoedemakerian is en ik Kuyperiaan ben. Maar dit durf ik ook zeggen, als Prof. Haitjema Kuyper begrepen heeft, dan heb ik hem niet begrepen. Wat H. in Barth bewondert, het komen van de praktijk tot de theologie van het woord, het afkeerig zijn van alle Godskenis in abstracto, het beoefenen van de theologie met bewogen ziel onder den open hemel, dat alles geldt van Kuyper in den volsten zin des woords. Dat Kuyper de theologie verzakelijkt heeft, onken ik, gelijk ik beweer, dat Kuyper, door uit te gaan van de gedachte, dat de theologie als object had niet God zelf, maar de kennis van God, meer dan iemand onder de negentiende eeuwse theologen de oogen geopend heeft voor de absolute majestelt Gods. Haitjema is ook niet blijk in de beoordeeling van Kuypers leerlingen. Dat er, zeg b.v. onder de mannen van wetenschap, die lid van een Gereformeerde Kerk zijn, worden aangetroffen met neo-Kantiaansche sympathieën, onken ik niet, maar die zullen zich geen Kuyperianen noemen. Evenmin moet men, om de waarde van Kuypers gedachten te beoordeelen, gaan bij hen, die hem alleen maar weten na te praten, maar men moet bij hen wezen, die bewust voortbouwend op den grondslag door Kuyper gelegd, zelfstandig verder gaan. Dat zijn de eigenlijke leerlingen.

Zoo geeft Hoedemaker nog wel stof ter overweging, maar Assen dan toch ter nadere overweging. Gene is zilver, deze is goud. Wie alleen bij Hoedemaker blijft staan en van de „overweging" tot de „nadere overweging" niet gelukkiglijk voortschrijdt, die kan gemakkelijk met zijn eigen vrienden geslagen worden. Want dan moet Dr Kromsigt, eer hij over Assen refereert in den stijl van Hoedemaker-Haitjema, nog eens bedenken, dat de overweging eens Hoedemakers hem allereerst om zijn eigen Synode kon doen worstelen. De Haagsche Synode immers kan niet genezen worden met de ongeldig verklaarde recepten van Assen? En wat Hoedemaker aangaat, Dr Kaajan, in zijn reeds eerder gemeld twistgesprek haalt Hoedemaker aan. Men leze in de „Utr. Kerkbl.":

Canonicus. Dus, gij stelt onze Synode te Assen met de Haagsche Synode op één lijn?

Dialecticus. Ja. Beide Synoden schorsen en zetten maar af, dat het zoo daverd. De Asser Synode is krank aan den levenswortel, zou Dr A. Kuyper zeggen.

Canonicus. Man, ge weet niet wat ge zegt. Heel de Synodale Organisatie is tegen Christus, zoo sprak eens Dr Hoedemaker.

Juris
zulke ding
Canonicus
Dr Ph. J.
Juris
den voor-
sedert is
Canonicus
niet veran-
haar oer-
geen mac-
dringen.
Synode is
Dr Ph. J.
Philos.
Prinsteres
tisch sch-
Canonicus
een vrie-
tionair
heid gele-
noch in 13
ganisatie
zei eens b-
Anti-Chri-
voor de S-
Panta-
loos, dat
Diale-
waarom
Canonicus
aan de A-
zuster van

Alzoo sp-
dan zegt
Hoedemaker
zegt: in na-
Maar Hoe-
de Haags-
Zoodat
recepten
cijn te zoe-
En de
En de
dingen en
overschrijd
moed mis-
Lingbeek
de ratten
de rat en
en dat dat
slecht is
knagen.

Waar
Assen is
zijn grimm-
hebben to-
zelf hopen
knabbelem-
land, is
geweld?

B
Prof. Ha-
en smeedt
nen tegen
waardeert
pelijk wil
via Barth-
een Geref-
toogen".
recensie:

Missch
de inleid
komen v-
jong-Zwi-
van ieder
met Dr
heid uit
voor Du-
dat een l-
noodig h-
ge het al-
gen wille
voor alle
eigenwill-
like idea
komt, ni-
Prof. H.
Barth he-
bij het g-
boek. Da-
driftig o-
Was dat
niet waat
tegenover
tegenstell-
keerd, on-
Karl Ba-
men, is t-
loog en d-
geleken,
lijking w-
geredene-
in de stof-
viteit (bl.
kwestie v-
wetensch-
meel-ver-
verstand.

Prof. H
veel Bart
vergelij-
heid biedt
ander juis-
te halen.